

Machtspositie Nederland belangrijke drijfveer controversiële internettap

Referendum gaat over veel meer dan balans tussen terreurdreiging en privacy

Axel Arnbak

Op 21 maart valt er iets te kiezen voor de burger. Niet alleen gaat Nederland dan naar de stembus voor de gemeenteraadsverkiezingen, ook het referendum over de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten staat dan op de agenda.

Het publieke debat over deze wet gaat vooral over de massale internettap zonder noemenswaardige waarborgen, die nodig zou zijn om terroristen te vangen. Dat is slechts het halve verhaal. De internettap dient ook ter versterking van de internationale machtspositie van Nederland. Deze machtsdimensie blijft onbesproken in het publieke debat en staat een weloverwogen keuze in de weg om de wet te steunen, of de wetgever naar de tekentafel te sturen voor een betere wet.

Vanuit de hele wereld groeit de belangstelling voor het referendum. U en ik krijgen namelijk direct iets te zeggen over onze nationale veiligheid, terwijl diensten zoals de AIVD en de MIVD zich overal ter wereld toch vooral in nevelen hullen over wat nationale veiligheid nu precies inhoudt en hoe die te beschermen. Deze paradox is in elk opzicht uniek. Ineens ligt het doen en laten van de diensten onder een maatschappelijk vergrootglas.

De wet bevat broodnodige updates van haar voorganger uit 2002 en de buitengewoon zorgwekkende leemten, zoals het ontbreken van een notificatieplicht en behoorlijke toegang tot de rechter voor hen die onterecht in het vizier van de diensten kwamen. Maar het publieke debat ontwijkt deze kwesties en gaat helaas alleen nog maar over de internettap.

Aftapvoorstanders spelen steeds maar weer de terrorismekaart, maar machtspolitiek vormt een andere cruciale drijfveer achter de wet. Beschik je als land over waardevolle informatie, dan kun je deze data internationaal uitruilen en zo macht verwerven. De toezichthouder op de diensten, de CTIVD, refereert in toezicht-rapportages regelmatig aan dit 'quid pro quo'-adagium.

Onze geschiedenis barst van de sappige voorbeelden hoe dit in de praktijk werkt. Alle diplomaten moesten tijdens het Congres van Wenen in 1814 elke dag stipt om

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

4 uur verzamelen voor het bal, zodat Habsburgse schoonmakers om kwart over vier hun kamers konden inspecteren op waardevolle aantekeningen. In 2014 rapporteerde De Correspondent over kleine radioantennes in een boerenveld in het Gelderse Eibergen. Alle westerse diensten hadden verouderde kortegolfantennes afgestoten, alleen de Nederlandse diensten konden nog wereldwijd portofoons af luisteren. Zo wist Nederland in 1991 eerder dan Gorbatsjov zelf dat hij een coup kon verwachten. En mocht Nederland, in ruil voor portocommunicatie, tussen 2006 en 2011 aanschuiven bij de Five Eyes, de elitegroep van Angelsaksische spionnen. Informatie is macht.

Voorstanders van de nieuwe wet blijven de terreurkaart spelen en de rechter omzeilen

De internettap moet ervoor zorgen dat Nederland ook voor internetverkeer een betrouwbare toeleverancier wordt op de internationale inlichtingenbazaar, een term gemunt door klokkenluider Snowden. Want vrijwel al het wereldwijde internetverkeer passeert kleine gebouwtjes bij IJmuiden, Katwijk en Egmond aan Zee, waar trans-Atlantische glasvezelkabels binnenkomen en hun weg vinden naar de Amsterdam Internet Exchange — het grootste internetknooppunt ter wereld. De Nederlandse wet biedt al decennia niet de mogelijkheid deze datagoudmijn op massale schaal en zonder concrete aanleiding te verzilveren.

Wat te stemmen op 21 maart? Ongeacht politieke kleur vraagt zo'n reusachtig machtsmiddel om degelijke waarborgen. Maar de wet geeft de onafhankelijke rechter geen rol. In plaats daarvan roept zij een nieuwe Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB) in het leven, zonder beroepsmogelijkheid bij de rechter. Deze TIB kan de toets van Europese mensenrechtenver-

dragen niet doorstaan.

Bovendien werd deze week bekend dat een oud-AIVD'er, voormalig Fox-IT-directeur Ronald Prins, is voorgedragen als enige technisch expert binnen de TIB. Als een Europese rechter dit ooit op zijn bureau krijgt, zal hij zich afvragen of hij in een aflevering van de geniale Britse tv-serie 'Yes Minister' is beland.

Voorstanders blijven de terreurkaart spelen en de rechter omzeilen. Weliswaar behaalden zij een krappe meerderheid in het parlement, maar de burger voelt zich belazerd en maatschappelijke organisaties zullen tot aan de Europese rechter procederen. Het zal mij bovendien niet verbazen als wij op 21 maart al de politiek terugsturen naar de tekentafel om de tekortkomingen in de wet te repareren.

Axel Arnbak is advocaat bij De Brauw Blackstone Westbroek en onderzoeker aan het Instituut voor Informatierecht (UvA). Reacties: @axelarnbak